

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครู

ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของครุยในประเทศไทย

โดย หน่วยจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

CC BY NC ND

https://stang.sc.mahidol.ac.th/stangmuseum musc.museum @StangLibrary LINE @StangLibrary

ภาพ : พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕
ฉลองพระองค์ในชุดครุยของเคมบริดจ์
ที่มา : https://m.mgronline.com/onlinesection/detail/9630000065760

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

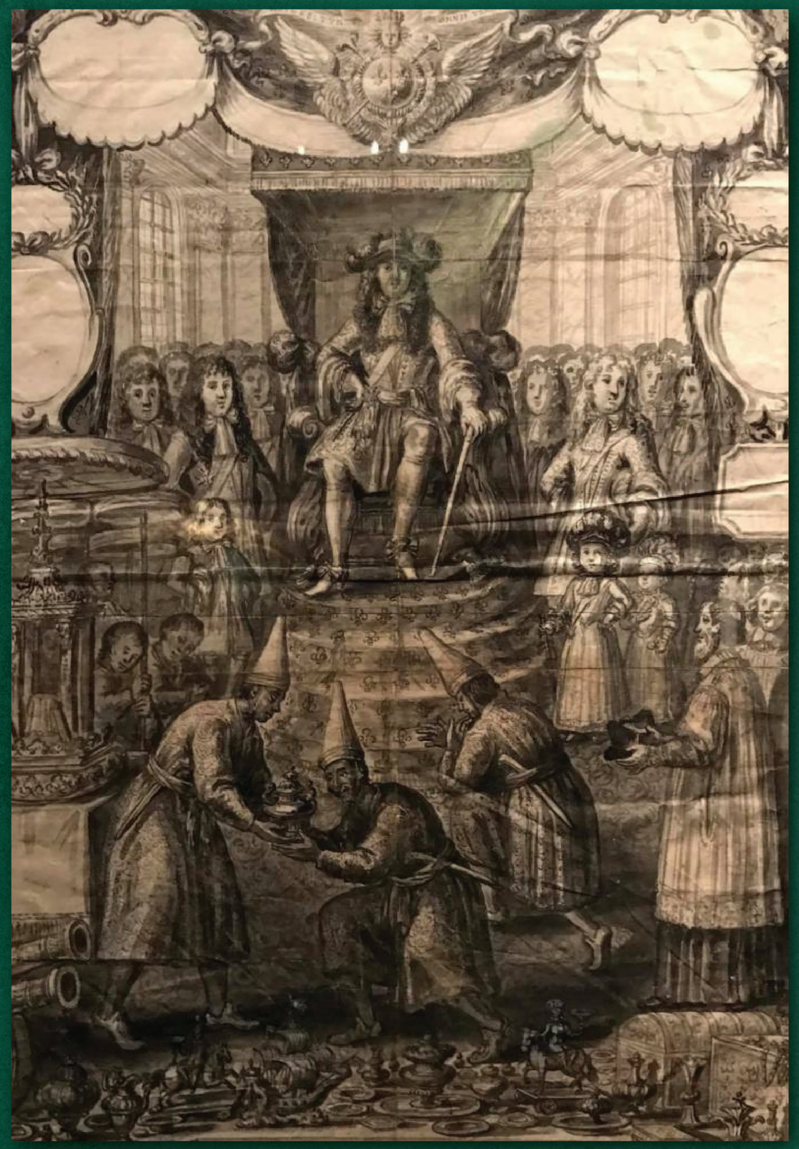
ครุย

เสื้อครุย

หมายถึง ชื่อเสื้อจำพวกหนึ่ง ใช้สวมหรือคลุม มีหลายชนิด
ใช้เป็นเครื่องประกอบเกียรติยศหรือแสดงหน้าที่ในพิธีการ หรือแสดงวิทยฐานะ

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔)

CC BY NC ND

ภาพ : คณะทูตสยามเข้าเฝ้าถวายพระราชสาส์นแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔
เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ค.ศ. ๑๖๘๖
ที่มา : https://www.thairath.co.th/content/1242306

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

มีหลักฐานในสมัยกรุงศรีอยุธยาเมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
โปรดเกล้าฯ ให้พระวิสูตรสุนทร (โกษาปาน) เป็นราชทูต
ออกไปเจริญทางพระราชไมตรีกับพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งประเทศฝรั่งเศส
ปรากฏความในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๕๗ กล่าวถึงการสวมเสื้อครุยว่า

"ท่านราชทูตจึงได้แต่งตัวสำหรับราชทูตอย่างเต็มยศ
ตามธรรมเนียมของบ้านเมืองไทย
คือสวมเสื้อเยียระบับ มีกลีบทองและดอกไม้ทอง
และสวมเสื้อครุย..."

CC BY NC ND

ภาพ : พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑
ที่มา : https://lifestyle.campus-star.com/knowledge/43034.html

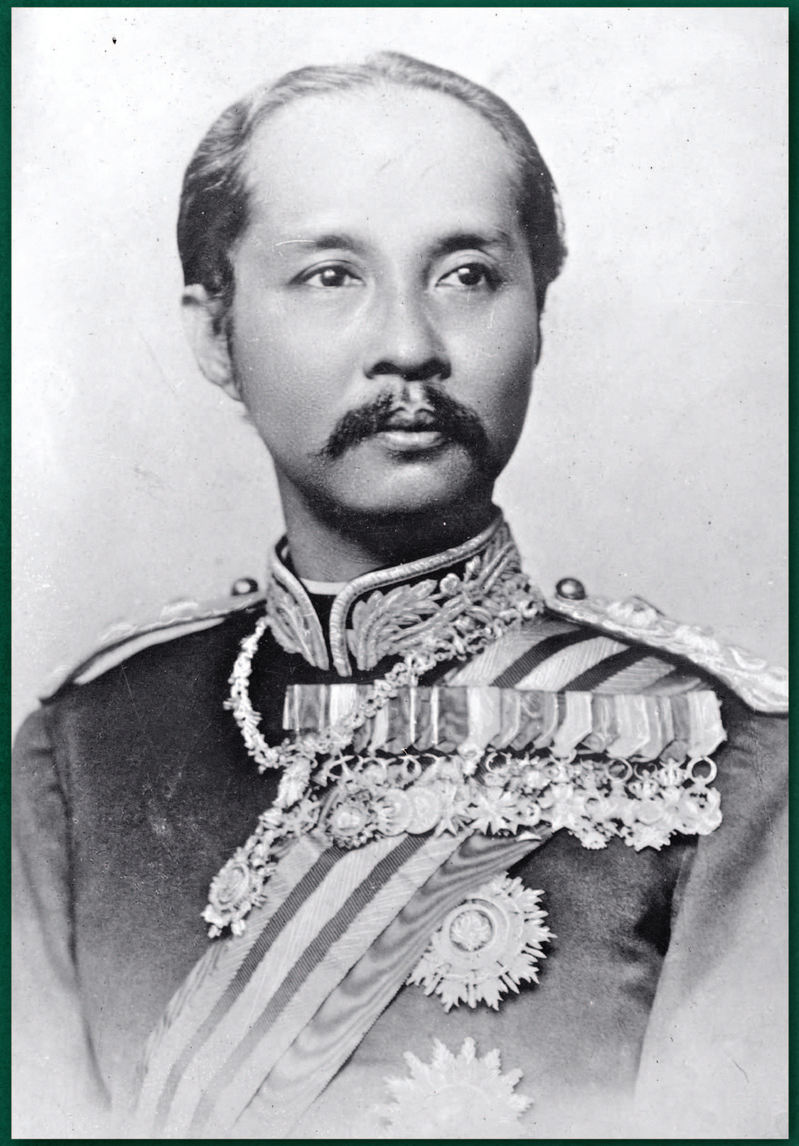
สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

สมัยรัชกาลที่ ๑ น่าจะมีแบบเสื้อครุยอันเป็นมาตรฐานมาแต่เดิมแล้ว ปรากฏในพระราชบัญญัติ จุลศักราช ๑๑๐๒ ความตอนหนึ่งว่า

“…อย่างธรรมเนียมแต่ก่อนสืบมา จะนุ่งผ้าสมปักท้องนาก
แลใส่เสื้อครุยกรองคอ กรองต้นแขน กรองปลายแขน
จะคาดรัดประคดหนามขนุนได้แต่มหาดไทยกลาโหม จตุสดมภ์
… ทุกวันนี้ข้าราชการผู้น้อย
นุ่งห่มมิได้ทำตามอย่างธรรมเนียมแต่ก่อน แต่นี้สืบไปเมื่อหน้า…
ห้ามอย่าให้ข้าร้าชการผู้น้อยใส่เสื้อครุยกรองคอ
กรองสังเวียน กรองสมรด … ใส่เสื้อครุยได้แต่กรองปลายมือ…”

CC BY NC ND

ภาพ : พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕
ที่มา : https://th.wikipedia.org

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีเรื่องเกี่ยวกับเสื้อครุยในประกาศ
เรื่อง ตราตระกูลจุลจอมเกล้า พ.ศ. ๒๔๑๐ ความว่า

“...ผู้ที่ได้รับพระราชทานตราปฐมจุลจอมเกล้า
ให้มีสายสร้อยจุลจอมเกล้า
สำหรับติดเสื้อครุยเมื่อแต่งเต็มยศอย่างใหญ่...”

แต่มิได้ระบุว่าเสื้อครุยนั้นมีลักษณะอย่างไร ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐
ได้มีพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลจุลจอมเกล้า (ฝ่ายหน้า)
ซึ่งมีเนื้อหากล่าวถึงระเบียบการใช้เสื้อครุยเช่นกัน

CC BY NC ND

ภาพ : พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖
ฉลองพระองค์ครุยเนติบัณฑิต
ที่มา : http://www.oknation.net/blog/home/user_data/file_data/201301/30/95eb1f.jpg

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

สมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีประกาศพระราชกำหนดเสื้อครุย
เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๔
กำหนดลักษณะเสื้อครุยและระเบียบการสวมเสื้อครุย
มีความในพระราชปรารภว่า

“...เสื้อครุยเป็นเครื่องแต่งตัวในงานเต็มยศใหญ่แต่โบราณมา
บัดนี้ได้โปรดให้มีเครื่องแต่งตัวตามลำดับยศข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย
ทั้งฝ่ายทหารพลเรือน ... การที่ใช้เสื้อครุยนั้น
สมควรจะมีพระราชกำหนดไว้ให้เป็นระเบียบเสียด้วย...”

พระราชกำหนดฉบับนี้ได้กำหนดเสื้อครุยข้าราชการไว้ ๓ ชั้น
เรียกว่า เสื้อครุยเสนามาตย์ และกำหนดเกณฑ์บุคคลที่จะสวมเสื้อครุยได้

CC BY NC ND

ภาพ : เจ้าพระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร (ม.ร.ว.คลี่ สุทัศน์) สวมชุดครุยพระยาแรกนาขวัญ
ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (๒๕๓๙). สังคมไทยสมัยรัชกาลที่ ๕.

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

เสื้อครุย จึงเป็นเครื่องใช้ในราชสำนัก ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์
ตลอดจนขุนนางข้าราชการใช้สวมเข้าร่วมในการพระราชพิธีสำคัญ
เพื่อเป็นการแสดงบรรดาศักดิ์และตำแหน่งของผู้สวมใส่
มีการวางรูปแบบและระเบียบการใช้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

พระมหากษัตริย์จะทรงมีพระราชวินิจฉัยพระราชทาน
ฉลองพระองค์ครุยหรือเสื้อครุย เป็นเครื่องประกอบ
พระราชอิสริยยศหรือเครื่องยศในหมวดภูษณาภรณ์
สำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง หรือข้าราชการ
ที่ทำความดีความชอบในราชการแผ่นดินมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา
และได้พระราชทานต่อเนื่องมาจนถึงสมัยปัจจุบัน แต่อาจมีกฎเกณฑ์ระเบียบ
ในการพระราชทานที่แตกต่างกันตามยุคสมัย

CC BY NC ND

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

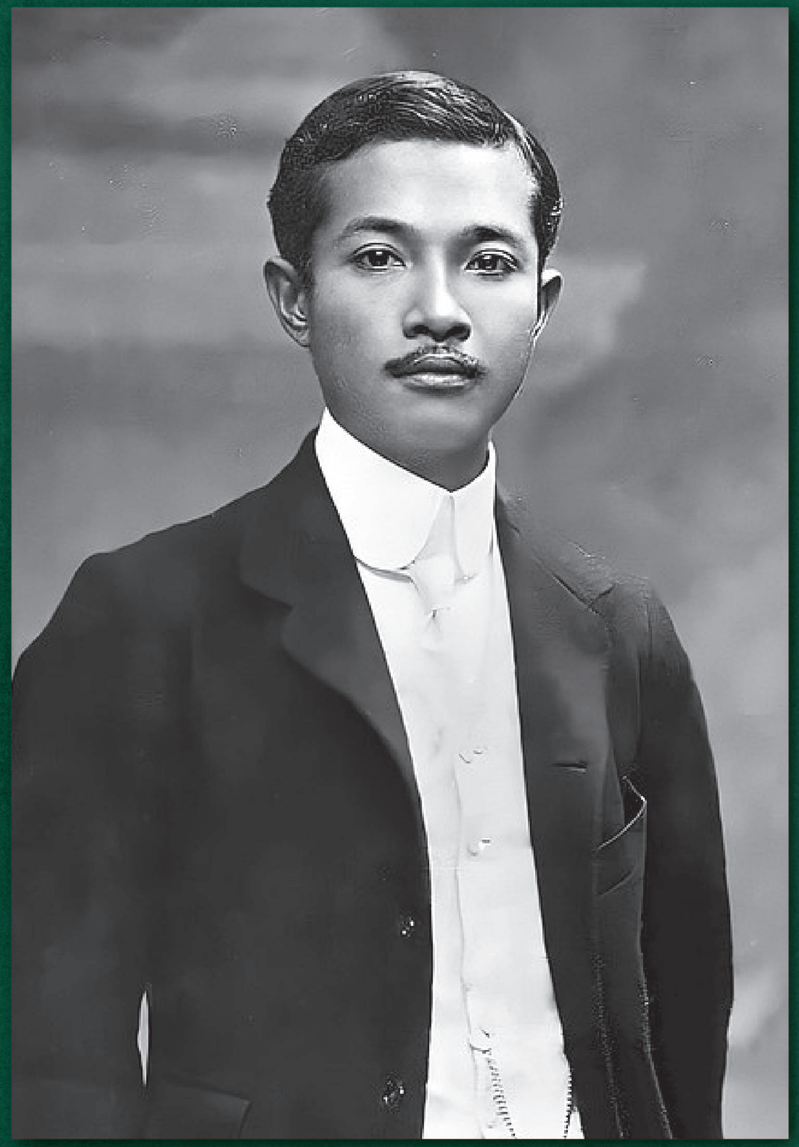
ครุยขุนนาง หรือ ครุยเสนามาตย์

ชั้นเอก ชั้นโท ชั้นตรี

ที่มา : ที่มา : ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๐๕). สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๕. กรุงเทพ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

CC BY NC ND

ภาพ : พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์
ที่มา : https://th.wikipedia.org

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ
ครุย

ครุยวิทยาฐานะ (ครุยปริญญาหรือครุยบัณฑิต)

ใช้สวมเป็นที่เชิดชูเกียรติผู้ที่สำเร็จวิชาการจากมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยชั้นสูง
เสื้อครุยวิทยาฐานะเริ่มมีครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐
สมัยที่พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ (ภายหลังทรงกรมเป็นกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์)
พระเจ้าลูกยาเธอในรัชกาลที่ ๕ ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม
โดยให้ผู้ที่สอบไล่วิชากฎหมายได้เป็นเนติบัณฑิตมีสิทธิสวมเสื้อครุย
เรียกว่า เสื้อเนติบัณฑิต ผู้พิพากษาที่เป็นเนติบัณฑิตเมื่อขึ้นบัลลังก์พิจารณาคดี
ก็ให้สวมเสื้อครุยทับเสื้อนอกปกติ เลียนแบบเสื้อเนติบัณฑิตของประเทศอังกฤษ

CC BY NC ND

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

ครุยเนติบัณฑิตยุคต่างๆ

พ.ศ. ๒๔๔๐-๒๔๕๗ | พ.ศ. ๒๔๕๗-๒๔๗๙ | ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๙

ที่มา : ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๐๕). สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๕. กรุงเทพ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

CC BY NC ND

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

ภาพ : เนติบัณฑิตไทยรุ่นแรก ร.ศ. ๑๑๖ (พ.ศ. ๒๔๔๐)

เสื้อครุยที่นำมาใช้ในการกำหนดวิทยฐานะทางการศึกษาครั้งแรก
คือ เสื้อครุยเนติบัณฑิต เมื่อ พ.ศ.๒๔๔๐
โดยกำหนดให้ผู้ที่สอบไล่วิชากฎหมายได้เป็นเนติบัณฑิตมีสิทธิ์สวมเสื้อครุย
รวมทั้งผู้พิพากษาที่เป็นเนติบัณฑิตเมื่อขึ้นบัลลังก์พิจารณาคดี
ก็ให้สวมเสื้อครุยซึ่งในครั้งนั้นเรียกว่า “เสื้อเนติบัณฑิต”

นอกจากนี้ยังมีครุยวิทยฐานะอีกประเภทหนึ่งคือ ครุยอาจารย์ หรือ ครุยคณาจารย์
มีต้นแบบมาจากครุยอาจารย์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระราชทานแก่ครูและอาจารย์โรงเรียนมหาดเล็กหลวงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖
เพื่อเป็นเครื่องแสดงวุฒิและความสามารถทำคุณประโยชน์ให้แก่การศึกษา
ดังนั้นในสมัยรัตนโกสินทร์ การสวมเสื้อครุยจึงมีความหลากหลายมากขึ้น
จากเดิมที่ใช้เพียงในราชสำนักเท่านั้น ได้ขยายมาสู่วงการการศึกษาและการศาล
โดยมีรูปแบบและกฎระเบียบในการสวมที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเภท

CC BY NC ND

https://stang.sc.mahidol.ac.th/stangmuseum
musc.museum
@StangLibrary
LINE @StangLibrary

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

พ.ศ. ๒๔๕๙ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย
ครั้น พ.ศ. ๒๔๗๓ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศพระราชกำหนด

เสื้อครุยบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นผ้าโปร่งสีขาว แบบเดียวกับที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระราชทานแก่เนติบัณฑิต มี ๓ ชั้น คือชั้นเอก ชั้นโท ชั้นตรี และชั้นพิเศษ

ภาพ : ชุดครุยวิทยฐานะปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อักษรศาสตร์)
ที่มา : ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๐๕). สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๕. กรุงเทพ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

CC BY NC ND

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

พ.ศ. ๒๔๗๐ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงสถาปนา มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
ซึ่งก็ได้มีการกำหนดรูปแบบชุดครุยอย่างเฉพาะของมหาวิทยาลัย
โดยใช้สีดำ แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ ชั้นเอก ชั้นโท และชั้นตรี
นอกจากนี้ยังมีครุยวิทยาฐานะสำหรับกรรมการสภามหาวิทยาลัย
อธิการบดี คณบดี และผู้สอน

ภาพ : ชุดครุยวิทยฐานะปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (รัฐศาสตร์)
ที่มา : ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๐๕). สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๕. กรุงเทพ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

CC BY NC ND

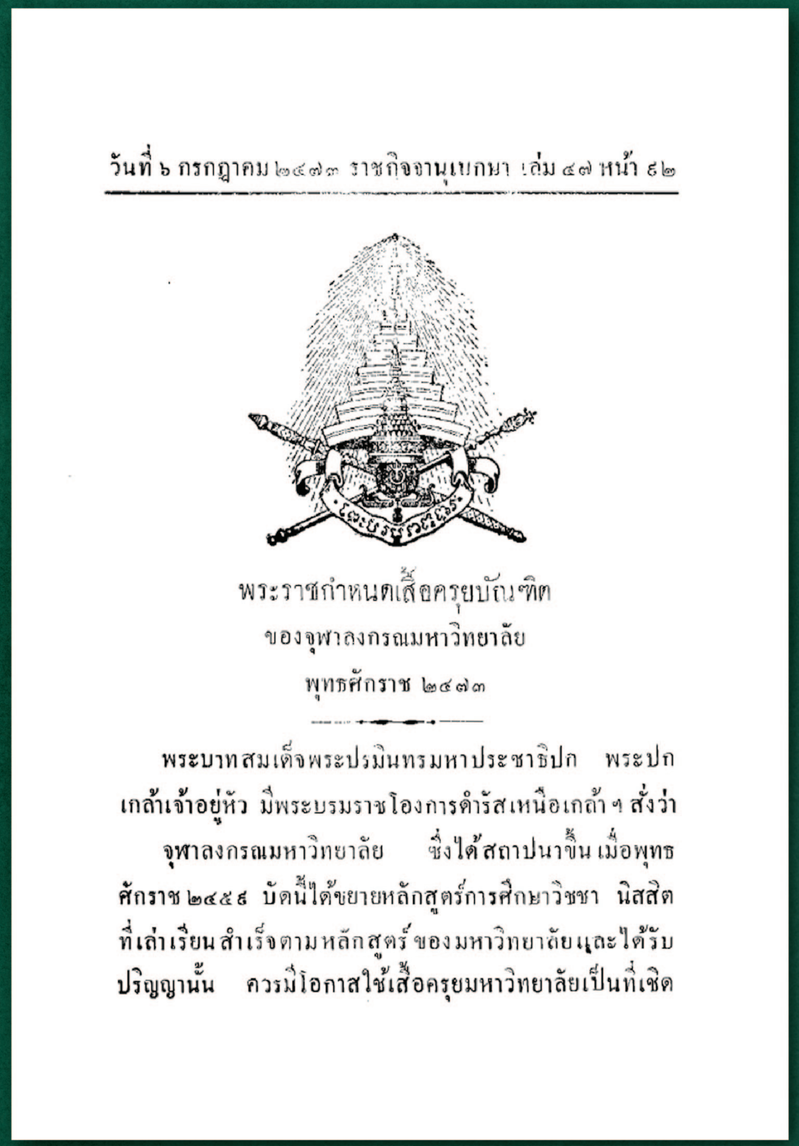
สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

พ.ศ. ๒๔๘๐ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
ทรงสถาปนามหาวิทยาลัยอีก ๓ แห่ง คือ
มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (มหาวิทยาลัยมหิดล ในปัจจุบัน)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาตามชั้นวิทยฐานะคือ
ชั้นบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต
ใช้ครุยสีดำ มีเครื่องหมายบอกชั้นวิทยฐานะตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้

ภาพ : ชุดครุยวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล
ที่มา : http://www.grad.mahidol.ac.th

CC BY NC ND

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๔๗๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๗ หน้า ๘๒

พระราชกำหนดเสื้อครุยบัณฑิต
ของจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๔๗๓

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ซึ่งได้สถาปนาขึ้น เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๔ บัดนี้ได้ขยายหลักสูตรการศึกษาวิชชา นิสสิตที่เล่าเรียนสำเร็จตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย และได้รับปริญญานั้น ควรมีโอกาสใช้เสื้อครุยมหาวิทยาลัยเป็นที่เชิด

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

ครุยวิทยฐานะของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ กำหนดระเบียบไว้มีข้อความคล้ายกัน คือสวมทับเครื่องแบบหรือเครื่องแต่งกายที่สุภาพในงานทั้งปวงของมหาวิทยาลัย กฎหมายที่ให้การคุ้มครองสิทธิในเสื้อครุย แต่เดิมตราเป็นพระราชกำหนด ต่อมาจึงปรากฏในพระราชบัญญัติและกำหนดรายละเอียดของเสื้อครุย ไว้ในพระราชกฤษฎีกา

กฎหมายเกี่ยวกับเสื้อครุยมีขึ้นตั้งแต่สถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยถือแบบและวิธีการคล้ายกับ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แตกต่างที่รายละเอียด และลักษณะเฉพาะของแต่ละสถาบัน

ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้มีพระราชบัญญัติเกี่ยวกับปริญญา และเครื่องหมายวิทยฐานะ กำหนดลักษณะของครุยวิทยฐานะ เป็นไปตามกฎกระทรวง ส่วนครุยประจำตำแหน่งเป็นไปตามระเบียบของสถาบัน

CC BY NC ND

สัญลักษณะแสดงวิทยฐานะ

ครุย

เอกสารอ้างอิง

๑) ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๕๖). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔.** กรุงเทพ : ราชบัณฑิตยสถาน.

๒) ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๐๕). **สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๕.** กรุงเทพ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

๓) สมหมาย จันทร์เรือง. "เสื้อครุย". **วารสารไทย.** ๒๗ (๙๙) : ๒๙-๓๓ ; กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๔๙.

๔) หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (๒๕๓๙). **สังคมไทยสมัยรัชกาลที่ ๕.**
เข้าถึงได้จาก : http://valuablebook2.tkpark.or.th/2015/16/flipbook.html

เอกสารอ่านประกอบ

๑) "พระราชกำหนดเสื้อครุย". ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๘ หน้า ๑๔๑, ๒ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๓๐.

๒) "พระราชกำหนดเสื้อครุยเนติบัณฑิต". ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ หน้า ๕๒๗, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๗.

๓) "พระราชกำหนดเสื้อครุยบัณฑิตของจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๔๗๓". ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๗ หน้า ๙๒, ๖ กรกฎาคม ๒๔๗๓.

๔) "พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยครุยวิทยฐานะของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๔๙๖". ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๐ ตอนที่ ๖๐, ๒๒ กันยายน ๒๔๙๖.

๕) "พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยปริญญาในสาขาวิชา อักษรย่อสำหรับสาขาวิชา ครุยวิทยฐานะและเข็มวิทยฐานะของมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. ๒๕๑๓". ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๗ ตอนที่ ๘๘, ๒๒ กันยายน ๒๕๑๓.